

8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih – varnost skozi prizmo ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov

Varnost je družbeno občutljiv pojem, zato tudi občutek varnosti uvrščamo med človeku izredno pomembne potrebe. Pravno gledano varnost predstavlja (javno) dobro, ki mora biti dostopna vsem. Gre za ustavno kategorijo in temeljno vrednoto, pomembno za človekov obstoj, zato so različne dejavnosti policije in drugih deležnikov zagotavljanja varnosti tako zelo pomembne. Za varnost lokalne skupnosti skrbijo različni deležniki – predvsem organi in službe (policija, civilna zaščita, gasilci, reševalci nujne medicinske pomoči, redarske službe in v izrednih primerih tudi vojska) na lokalni, regionalni in državni ravni, pri čemer ne smemo pozabiti tudi na mednarodno raven. Sem poleg Evropske unije spada tudi Organizacija združenih narodov (OZN) in še mnoge druge.

Vrh OZN je septembra 2015 na osnovi analize družbenih procesov na globalni ravni, ki so jo opravili v Združenih narodih, sprejel Agendo 2030 za trajnostni razvoj, ki združuje tri področja trajnostnega razvoja – ekonomsko, socialno in okoljsko – in jih prepleta med 17 ciljev trajnostnega razvoja.¹

- ¹ Cilj 1 – Odpraviti vse oblike revščine (Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu);
Cilj 2 – Odprava lakote (Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo);
Cilj 3 – Zdravje in dobro počutje (Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih);
Cilj 4 – Kakovostno izobraževanje (Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar);
Cilj 5 – Enakost spolov (Doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklíc);
Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev (Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri);
Cilj 7 – Cenovno dostopna in čista energija (Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije);
Cilj 8 – Dostojno delo in gospodarska rast (Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse);
Cilj 9 – Industrija, inovacije in infrastruktura (Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije);
Cilj 10 – Zmanjšanje neenakosti (Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi);
Cilj 11 – Trajnostna mesta in skupnosti (Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja);
Cilj 12 – Odgovorna poraba in proizvodnja (Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe);

V ospredje so postavljeni odprava revščine ter preprečevanje podnebnih sprememb in nepravilnosti. Glavni namen Agende 2030, ki je univerzalna in nedeljiva, je omogočiti boljšo prihodnost za vse ljudi po svetu in naš planet kot celoto. Podpisalo jo je 193 držav in tako soglasno sprejelo 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki so postali nov univerzalni standard za razvoj. Osnovni namen ciljev je zagotoviti, da ne pozabimo na nikogar, pri tem pa je OZN oblikoval tudi kazalnike, katerih namen je v ozadju ciljev zagotavljati jasna merila za merjenje uspešnosti držav oziroma organizacij pri doseganju le-teh. O doseganju ciljev trajnostnega razvoja se letno poroča OZN. Meško (2022) poudarja, da se kljub globalni naravnosti ciljev promovira delovanje na lokalni ravni, kajti posledice neučinkovitosti politik in praks na globalni, kontinentalni, regionalni in nacionalni ravni imajo posledice za kakovost življenja ljudi v lokalnih okoljih. Zato v ospredje stopa pomembnost lokalnih politik, praks in (so)delovanja organizacij, organov in drugih deležnikov pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Temu je sledila in s prispevki avtorjev prikazala tudi 8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih.

6. decembra 2022 je v Narodnem domu Celju po dveh letih premora v živo potekala 8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih, katere tema je bila povezanost in prepletenost varnosti v lokalnih skupnostih s cilji trajnostnega razvoja OZN. Konferenco je organizirala Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru skupaj z Mestno občino Celje (v nadaljevanju MO Celje) in ob podpori slovenske policije. Namen konference je srečevanje predstavnikov institucij in posameznikov ter soočenja teoretičnih spoznanj s potrebami prakse.

- Cilj 13 – Podnebni ukrepi (Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam);
Cilj 14 – Življenje v vodi (Ohranjati in trajnostno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj);
Cilji 15 – Življenje na kopnem (Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti);
Cilj 16 – Mir, pravičnost in močne institucije (Spodbujati miroлюбne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh);
Cilj 17 – Partnerstva za doseganje ciljev (Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj) (United Nations Development Programme, n. d.).

Na začetku konference so v uvodnih nagovorih zbrane goste, avtorje prispevkov in udeležence pozdravili dr. Andrej Sotlar, dekan Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, ki je opozoril uspešnost programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih v vseh letih od njenega začetka leta 2015 ter pomembnost znanja in raziskovanja pri reševanju problemov v praksi. Boštjan Lindav, vršilec dolžnosti generalnega direktorja Policije, je v pozdravnem govoru izpostavil pomen varnosti v povezavi s policijskim delom, ki je središče raziskovalnega dela programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih. Poudaril je tudi pomen vrednot, ki so se v zadnjem desetletju spremenile, in opozoril na prisoten problem Policije, kako pritegniti prebivalce k sodelovanju po izgubi zaupanja zaradi dogodkov, povezanih z ukrepi proti covidu-19 v preteklih dveh letih. Dodal je, da je za Policijo še vedno najvišji cilj zagotavljanje varnosti državljanov. Za njim je zbrane nagovoril dr. Branko Lobnikar, državni sekretar Ministrstva za notranje zadeve. Opozoril je na pomen varnosti posameznika kot ene največjih vrednot demokratične družbe in temelja pravne države ter njeno povezanost s cilji trajnostnega razvoja OZN, ki v ospredje postavljajo spoštovanje človekovih pravic. Varnost je temeljna državljanska pravica, ki jo je država dolžna zagotavljati. Slednje pa lahko za državo včasih predstavlja pravi izziv, zato je treba varnost jasno opredeliti, utemeljiti, razlagati in razumeti, pri čemer pa je ključnega pomena znanje. Zadnji govornik je bil dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze v Mariboru, ki je poudaril pomembnost uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja za dobrobit človeka in pri tem spomnil na slovenski rek: »Kar lahko storiš danes, ne odlašaj na jutri.« Dodal je, da so revščina, lakota in kriminaliteta povezani, zato je prav, da se naslavlja oziroma rešuje vsak problem v njegovi kali in da se poišče vzrok, ki je do problema privedel, ter se ga odpravi. Slednje je zapisano tudi med cilji programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih, ki se s preučevanjem težav in varnostnih izzivov trudi podati predloge za izboljšanje zagotavljanja varnosti, učinkovitosti družbenega nadzorstva in policijske dejavnosti pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti.

Vodja programske skupine dr. Gorazd Meško je s svojim predavanjem *Cilji trajnostnega razvoja in raziskovalno delo programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih* otvoril osrednji del konference, kjer je 19 avtorjev predstavilo 13 prispevkov. Profesor Meško je predstavil pregled ciljev trajnostnega razvoja OZN v okviru Agende 2030 in jih povezal z raziskovalnim delom Inštituta za varstvoslovje pri Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru po letu 2010, še posebej pa z raziskovalnimi cilji programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018 in 2019–2024). Poudaril je, da so trenutne mednarodne razmere lahko kritične za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja v kateri koli lokalni skupnosti v Sloveniji in širši mednarodni skupnosti.

Sledila je sekcija o trajnostnem razvoju in lokalni varnosti. Robert Gorjanc, predstavnik MO Celje, se je osredotočil na pomembnost kakovostnega sobivanja vseh generacij v MO Celje z vidika večje varnosti v lokalni skupnosti. Poudaril je, da je pretekla kriza zaradi epidemije koronavirusa v MO Celje med prebivalci povzročila številne stiske in vplivala na poslabšanje varnostne situacije v mestu. Zaznanih je bilo več oblik odklonskega vedenja (medvrstniško nasilje in vandalizem, onesnaževanje, nasilje nad starejšimi itd.), zato se je občina na problematiko odzvala s pripravo trajnostne strategije za kakovostno sobivanje in sodelovanje vseh generacij v občini. Cilj strategije je uveljaviti vrednote in ravnanja, ki bodo omogočala večji občutek varnosti pri občanah in prijaznejše življenjske okolje ter ustvarjanje dolgoročne stabilnosti v lokalni skupnosti. Pri tem se je treba zavedati, da so ključni elementi za doseganje ciljev trajnostne strategije pravica do dostojanstva in varnosti, empatično sodelovanje ter etična trajnostna znanja. Rok Hacin je predstavil analizo okoljske razsežnosti trajnostnega razvoja na področju zagotavljanja varnosti voda v MO Celje skozi prizmo dveh ciljev trajnostnega razvoja (čista voda in sanitarna ureditev ter odgovorna poraba in proizvodnja). Ugotovil je, da MO Celje sledi omenjenima ciljema v praksi, saj je visok delež prebivalstva priključen na javne vodovode kot tudi na kanalizacijsko omrežje. Kaja Prislan, Tomaž Pečjak in Branko Lobnikar so predstavili prispevek *Policijska dejavnost v pametnih trajnostnih skupnostih: pomen sodobne tehnologije za policijsko delo*, kjer so opozorili, da trende na področju trajnostnega razvoja in pametnih ter varnih skupnosti spremlja vzporedni razvoj t. i. pametne policijske dejavnosti, ki se nanaša na sodobno, z znanostjo podprto strategijo, ki vključuje inovativno izkoriščanje informacijske tehnologije v podporo odločevalskim in operativnim dejavnostim. Pomembno je, da policijske organizacije lahko z uporabo tehnologije in informacijskih rešitev optimizirajo delovne procese in komunikacijo, izboljšajo svojo situacijsko ozaveščenost in odzivnost ter nasploh prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Katja Eman, Damir Ivančič in Dejan Bagari so predstavili prispevek *Uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti Murske Sobotice: policija in občina z roko v roki*, kjer so na primeru dobrega sodelovanja med Policijsko upravo Murska Sobota in Mestno občino Murska Sobota pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti na območju mestne občine prikazali uresničevanje vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja. Glavna ugotovitev avtorjev je, da se pri vsem tem, kar občina in policija izvajata kot svoje izvirne ali prenesene naloge, z izboljšanjem kakovosti in standarda ljudi na vseh področjih življenja in dela zmanjšujejo konfliktno situacijo in pojav kriminalitete v družbi. Elvis Alojzij Herbjaj, predstavnik Policijske uprave Celje, je predstavil problematiko uporabe električnega skiroja kot prevoznega sredstva mikromobilnosti, ki je v mestih vedno bolj razširjeno. V skladu

z razvojem in trendi sodobne družbe nastajajo tudi nove (prenovljene) oblike prevoznih sredstev in njihovih pogonov, ki so cenejše, ekonomične in uporabniku bolj prijazna. Eno od teh je električni skiro, ki se je izkazal kot izredno primeren za uporabo v mestnih središčih, saj omogoča hitrejša in manj problematična potovanja znotraj krajših razdalj v mestih ter ne potrebuje veliko prostora (ne za vožnjo kot tudi ne za parkiranje in hrambo). E-skiro dejansko ni škodljiv za okolje in omogoča razvoj trajnostne mobilnosti v mestnih središčih, a žal se z nepravilno uporabo (zlorabo), neustrezno cestno infrastrukturo in zakonsko nedorečenostjo pojavlja kopica težav z vidika policijske dejavnosti v lokalni skupnosti, na katere policija opozarja in svari pred negativnimi posledicami (npr. smrt). Policijska uprava Celje izvaja številne dejavnosti in pobude za spremembo obstoječega stanja v povezavi z e-skiro, saj gre razvoj z nesluteno hitrostjo naprej, zakonodaja pa močno zaostaja.

Tema druge sekcije je bila zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih. Vanja Erčulj in Maja Modic sta govorili o učinkoviti, odgovorni in odprti policiji z vidika 16. cilja trajnostnega razvoja OZN *Mir, pravičnost in močne institucije*. Predstavili sta analizo ocene zadovoljstva in učinkovitosti policije med prebivalci Slovenije. Rezultati so pokazali, da je s policijo zadovoljna ena tretjina anketiranih, na 11-stopenjski lestvici je oceno 8 ali več za učinkovitost policije dalo približno 10 % anketiranih. Ugotovitve so lahko kazalnik za policijo, kako biti učinkovita, odprta in odgovorna ustanova, še posebej v kriznih situacijah in izrednih razmerah. Miha Dvojmoč je predstavil vedno bolj pogosto pojavnost zasebnega varovanja v lokalnih skupnostih, ki postaja pomemben element zagotavljanja varnosti, in izpostavil problem pravne nedorečenosti področja. Zasebno varovanje s svojim delom in pojavnostjo na lokalni ravni zvišuje stopnjo varnosti v lokalni skupnosti, kjer je treba opozoriti, da gre po vsebini zlasti za varnostno-preventivno dejavnost. Avtor je poudaril, da je treba v prihodnje o zasebnem varovanju razmišljati strateško in dolgoročno, saj bo treba (javno) naročanje zasebnovarnostnih storitev v prihodnosti prilagoditi vedno bolj zahtevnim varnostnim razmeram in opredeliti učinkovita merila za izbor izvajalca, da izbor ne bo temeljil izključno na najnižji ponujeni ceni. Benjamin Flander je predstavil prispevek *Primerjalna pravna analiza pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev v Sloveniji*. Opozoril je, da je v sicer razvejanem sistemu nadzora nad občinskim redarstvom najšibkejši člen aktualna pravna ureditev pritožbenega mehanizma. »Zakon o občinskem redarstvu (ZORed)« (2006), na primer, postopka obravnave pritožbe sploh ne ureja. Avtor je v nadaljevanju podal predloge za nadgradnjo pravne ureditve in kakovostnejše delovanje mehanizma z vidika pravnih standardov in kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja OZN. Bojan Dobovšek je opozoril, da je organizirana korupcija nov koncept, ki tesno

povezuje različna ogrožanja poznomoderne družbe. Še posebej je prisotna na ravni lokalnih skupnosti, zato je boj proti korupciji tudi osrednji del Agende OZN za trajnostni razvoj. Avtor je poudaril, da je ključ do integritete lokalnih skupnosti v nadzoru finančnih tokov, kjer se kot problemi kažejo predvsem v financiranju političnih kampanj, upravljanju lokalnega premoženja in javna naročila. V Sloveniji je organizirana korupcija na lokalni ravni opazna v koruptivnem političnem financiranju, kadrovanju in šibkem nadzoru v družbah v državni ali lokalni lasti in koruptivnih javnih naročilih.

Tema zadnje sekcije so bile širše dimenzije trajnostnega razvoja in varnosti v lokalnih skupnostih. Bernarda Tominc in Andrej Sotlar sta predstavila trajnostni razvoj podeželja kot strateškega vira za zagotavljanje stabilnosti in varnosti družbe skozi prizmo glavnih stebrov strategije trajnostnega razvoja OZN – gospodarskega, družbenega in okoljskega. Opozorila sta, da podeželje predstavlja številne pozitivne, za stabilnost in razvoj družbe in države celo strateško pomembne kapacitete, kamor sodita tudi zagotavljanje hrane in energije, kar lahko povežemo tudi s prehransko in energetske varnostjo. Avtorja sta poudarila, da gre za vedno bolj pomembni entiteti nacionalne in globalne varnosti, ker lahko (ne)posredno vplivata na številne dejavnike tveganja in vire ogrožanja človeka in družbe. Igor Bernik je predstavil prispevek *Trajnostni razvoj in zmanjševanje neenakosti dostopa do kibernetnega prostora v Sloveniji: uporabniki na podeželju in mestih*, kjer je opozoril na pojav problema razlik v dostopnosti in širini pasovnega dostopa (hitrosti interneta) med mestnimi in podeželskimi področji ter problem obstoja področij, kjer je dostopnost do kibernetnega prostora zelo omejena ali pa je ni. Vse to deli uporabnike kibernetnega prostora na bolj in manj privilegirane, obenem pa predstavlja varnostno grožnjo uporabnikom z vidika razpoložljivosti, vključevanja in izmenjevanja podatkov ter povezovanja, rabe storitev in dostopnosti do informacij, kar bo treba v prihodnje z vidika ciljev trajnostnega razvoja OZN v Sloveniji odpraviti. V zadnji predstavitvi je Aleš Bučar Ručman govoril o Sloveniji in begunskih migracijah, kjer je primerjal odnos do beguncev iz Bosne in Hercegovine, Sirije in Ukrajine z vidika 16. cilja trajnostnega razvoja OZN *Mir, pravičnost in močne institucije*.

Konferenca se je zaključila s kratko razpravo, kjer so sodelovali Bojan Dobovšek, Aleš Bučar Ručman, Elvis A. Herhaj, Kaja Prisljan in Robert Gorjanc, pogovor pa je povezovala moderatorica Katja Eman. Moderatorica je ponovila nasvet uvodnega predavanja, da morajo biti raziskovalci pri predlogih sprememb/izboljšav v praksi pri sodelovanju s predstavniki lokalnih skupnosti pozorni na njihovo obremenjenost zaradi velike razpršenosti zadev, ki jih obravnavajo in počnejo. Posledično več kot treh do štirih ključnih stvari ne zmorejo sprejeti in upoštevati ter jih posredovati naprej do implemen-

tacije v praksi. Moderatorica je zaprosila, da sodelujoči v razpravi povedo, kaj so po njihovem mnenju tri ključne stvari konference, ki so pomembne za izboljšanje varnosti v lokalnih skupnostih. Govorniki so v vrstnem redu podali svoje predloge, ki jih lahko združimo v naslednje točke:

1. Pomembnost rednega posodabljanja zakonodaje, kjer se je treba odzivati na odkrite pravne praznine in neurejena področja, ki jih prinašajo nove tehnologije;

2. Praktična uporabnost vpeljave novih tehnologij z vidika policijskega dela (v skupnosti) in pametnih mest ob pogoju spoštovanja človekovih pravic kot ustavne kategorije;

3. Pomembnost iskanja vzrokov za pojav sive ekonomije in korupcije ter implementacija sistemskih rešitev;

4. Usmerjenega razvoja identificiranih zaostalih območij, kar ovira razvoj in napredek ter dostopnost sodobnih tehnologij, kot je internet, za vse; in

5. Pomembnost medsebojnega sodelovanja med deležniki pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih, pri čemer se upoštevajo tudi rezultati znanstvenoraziskovalnega dela in študij, še posebej pri odzivanju na novonastale varnostne probleme/izzive.

8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih je pokazala, da je medsebojno sodelovanje raziskovalcev s predstavniki iz prakse (npr. policija, občina idr.) vedno bolj povezano, kar vodi do usmerjenih študij in rezultatov, uporabnih za prakso. Glavna ugotovitev konference z vidika uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja je, da deležniki, odgovorni za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti, veliko ciljev uresničujejo v okviru svojega rednega dela kot svoje izvirne ali prenesene naloge, pri čemer so uspešni, saj velja Slovenija za izredno varno državo na vseh treh ravneh, državni, regionalni in lokalni. Nadalje je pomembno, da z vidika treh osnovnih stebrov Agende OZN, tj. ekonomskega, socialnega in okoljskega, opozorimo, da se z vsakršnim izboljšanjem kakovosti in standarda ljudi na vseh področjih življenja in dela redno zmanjšujejo konfliktna situacije in pojav kriminalitete v družbi. Zato vsak korak, vsak ukrep in vsako sodelovanje šteje, pa čeprav učinki niso vedno vidni takoj.

Katja Eman

Literatura

1. Meško, G. (2022). Cilji trajnostnega razvoja in programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih* (str. 5–19). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.

2. United Nations Development Programme. (n. d.). *Sustainable development goals*. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
3. Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).